

Lőw Immánuel:

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN*

(részletek)

A halogatott reménység megbetegíti az elmét. Mi az én erőm, hogy reménykedjem, mi az én végem, hogy magam tűrtessem?

Megtört. Ma telik be a félszáz esztendő.

Nyolc nappal halála előtt izente: Magyarország velem együtt a sír partján bolyong. En nonsokára leszállok. Adja Isten, hogy kedves hazám ne kövessen oda egyhamar.

Gyászolt a nemzettel Szeged is, mikor a döblingi tragédia befejeződött. Gyászolt a szegedi zsinagóga is (1860. május 20) és amenének elhangzásával elállott az egyház gyászszava a hazában.

A hatalom félt e messze komorodó ravatal fenséges komorságától. A zsinagóga gyászünnepén jelen volt a megdicsőültnek szelleme: a vallásbeli türelem, az őszinte egyetértés, a testvéri szeretet, a honfiúi lelkesedés.

Sámuel prófétával ragyogó történeti párhuzamban mutatta be e szószék beszédes ajka a nagy honfiút.

Hazafias érzület és nem szűk felekezeti felfogás vezérelte a gyászoló zsidóságot. Széchenyi nem tartozott az ő teljes egyenjogúsításának előharcosai közé. Azt hitte, hogy a hűség a fajtához az első, míg a szabadelvűség a nemzetiség rovására történik s a kedvezés csorba a nemzetiségre nézve.

Vélekedésem, mondotta 1844-ben, az, hogy ne tegyünk hátralépést, de nagy előrelépést sem és legjobban szeretném, ha azon nyomot követnők, amelyet a múlt országgyűlés alkalmával követtünk és fogadnók el azon törvényjavaslatot, melyet a múlt országgyűlés alkalmával ő felsége elibe terjesztettünk. Ezáltal a hosszas tanácskozást, mely csak keserűségre vezethet, el fogjuk kerülni, mert még azt hiszik utoljára, hogy itt az ember a zsidóság ellen van. Bizonyosan én részemről az Istennek minden teremtményét tisztelem és bizonyosan a zsidóságnak sem vagyok ellensége, sőt méltányolom előmeneteleiket és azt, amit a nemzetiség dolgában tettek.

Nincs arról szó, hogy az Istennek akármilyen teremtését jogokból kirekesszük, mert felfogásom és vallásos érzelmem szerint azt szeretném, hogy e hazában minden ember, ki az Isten képére van alkotva, egyenlő jogokkal bírjon és egyenlő terheket viseljen. Bár mondhatná mindenki valláskülönbség nélkül: nekem is van hazám, ez az ultima tendentiám, ez a kikötöm, amely felé vitorlázok. De mint hű tagja a magyar fajnak egy

SZÉCHENYI
EMLÉKÉV
1991

tűző indulat által, hogy magam gyermekét dobjam ki a bárkából, ezt másokért tenni nem fogom soha.

Tévedt a nagy férfiú. A nemzet nem bárka, amelyet a beszállók túlterhelhetnek, hanem küzdő hadsereg, amely annál hatalmasabb, mennél többen esküsznek föl zászlaja alá.

A hazai zsidóság pedig a magyarságnak egyetlen őszinte és rajongó szövetségese.

Forradalmár volt Széchenyi az előjogokkal szemben. A rendi országból polgári országot akart teremteni. Főúri hagyományával összeütköztek forradalmár átlátásai. Az elnyomó réteg fölé fölemelkedett főnemesi indult az elnyomottak megmentésére.

A nemzet szent döbbenéssel omlott le a cenki síron, amelyre ő maga kyclopi szófűzéssel írta:

Itt a föld igazán nemes csontokat, igazán becsületes hazafit borít.

A legnagyobb magyar gondolkozónak örökvésztű szavát ismételjük a legnagyobb magyarról. Hazája szolgálatának volt szentelve egész élete és Isten megjutalmazta fáradozásait. Fölverve szavától a nemzet néhány év alatt jóvátette századok mulasztásait. Az anyagi érdekek mezején s a tudomány körében, a törvényhozásnál és a társadalomban új élet kezdődött. A válaszfalak, amelyek a nép különböző osztályait távoltartották egymástól, leomlottak, nemzetiségünk megerősödött, a kiváltságok helyébe törvények léptek. A nemzet, amely előbb csak múltjában élt, lelkesülten haladott egy szebb jövő felé.

Soha egy rövid emberéletnek nagyobb eredményei nem voltak, soha egyes polgár nemzetének haláljára érdemesebbnek nem tette magát.

Félszázad után ismételjük a legnagyobb magyar költő szavát:

Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
Hanem lerázván, ami benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul...
Mi fölkelünk; a fájdalom vigasztal.
Egy nemzet gyásza nem csak leverő:
Nép, mely dicsőt, magasztost így magasztal.
Van élni abban hit, jog és erő.

Amen.

* Elhangzott halálának félszázados évfordulóján, a szegedi zsinagógában.